

Ög 225. Högtomta, Östra Husby sn.

Pl. 124.

Litteratur: M. Stolpe, i Beskrifning till geol. kartbladet »Norrköping» (1879), s. 37; Anton Ridderstad, *Östergötlands historia I* (1914), s. 95; Anmälan om stenens återfinnande, inlämnad till Riksantikvarien 31/7 1925 av N. D. Edlund, dnr 2069/25 (ATA) (se Knäppingsborg, Norrköping); *Norrköpings Tidningar* 8/8 1925; *Svenska Dagbladet* 9/8 1925; *Dagens Nyheter* 10/8 1925; A. Nordén, berättelse över stenens resande, 1928, (ATA), se även *Berättelse över utförda skyddsåtgärder vid Högtomta, Ö. Husby sn, Östergötland* 9/8 1928, dnr 3763/28 (ATA) och *beskrivning av gravfältet dnr 209/28 (ATA)*; densamme, *Runstenar och broar*, i *Norrköpings Tidningar* 15/9 1928.

Avbildningar: Foto av N. D. Edlund 1925 (ATA); Foto av A. Nordén 1928 (ATA).

Stenen stod ursprungligen rest invid en bro över den lilla bäcken söder om byn i den s.k. Hemängen, där Nordenskjöld ännu år 1871 såg den; han antecknar, att den låg i nordvästra hörnet av en fyrkantig stensättning av 9 stegs sidor, varintill befunno sig »stenlemningar efter en bro». M. Stolpe anger (åren före 1879) stenen såsom »stående på en mindre ättehö». Möjligen var dock den angivna stensättningen endast ett odlingsuppslag av stenen, och med tiden hopade sig omkring och över runstenen ett större stenröse, uppkommet vid odlingsarbetet, vilket helt dolde stenen. Då detta röse sommaren 1925³ uppbrotts och bortkördes, sökte och antråffade gårdens brukare arrendator Karl Malm runstenen, som gårdstraditionen angav skulle befinna sig i röset. Stenen hade då varit försvunnen sedan 1890-talet och flera gånger förgäves efterforscats.

Hr Malm lät efter stenens anträffande forsla den till en bergbacke omkring 300 m. SO om gården, där han upplade den invid gårdsvägen. Sommaren 1928 reste Nordén stenen här på bergbacken, 12 m. från gårdsvägen och 40–50 m. från allmänna landsvägen Skenäs—Ö. Husby. Sambandet med den forntida vägbron blev ju härigenom brutet, vilket är att beklaga, men å andra sidan visar erfarenheten, att den förra, mera avsides belägna uppställningsplatsen innebar den faran, att stenens karaktär av minnesmärke bortglömdes, och att stenen kunde förkomma. På sin nuvarande plats ses stenen från två landsvägar och kommer därigenom att lättare ingå i det allmänna bygdemedvetandet.

Stenens höjd över marken är nu 1,27 m., dess bredd 0,85 och tjocklek 0,32 m. Materialet är en fin-kornig svart⁴ granit. Inskriftsidan har fläckvis en tunn skorpa av ett ljust ämne, ett ytskikt som kan befaras med tiden vilja lossna genom frostsprängning. En fin spricka går från vänstra övre hörnet snett in genom stenen och hotar spränga ut ena sidan. Upp till t.h. har redan ett stort stycke med en del av texten sprängts bort.

Textsidan är omsorgsfullt utarbetad, slingorna och runorna äro genomgående tydligt huggna, ingenting är oklart i språket.

Inskrift:⁵

pruntr × risti + tsin × pinsa + aftir · þurtsin ---ur sin

5 10 15 20 25 30 35 40

»Trond reste denna sten efter Torsten, sin fader.»

Till läsningen: Nordenskjöld — och att döma av en teckning sannolikt även Ihrfors — uppfatta inskriftens början som **pruntrairisti**. Erkännas måste, att det tecken, som följer efter 6 r, har samma storlek och i övrigt samma utseende som ristningens runor, varigenom det framstår som ett **ar**, medan åter ristningens som sk använda kryss och kors äro mycket små. Den efter ifrågavarande tecken följande linjen är djupt huggen och har samma höjd som ristningens i-runor, varför en läsning **pruntrai** i och för sig vore fullt försvarlig. Då emellertid ett sådant personnamn synes omöjligt att uppvisa, förefaller det bättre att med Brate räkna med, att personnamnet är **pruntr**, och att detta följts av ett i överstorlek tilltaget kryss, varefter det om i påminnande strecket är att uppfatta som slingans ytterkontur. — Runorna 33–35 ha nu överdelen förlorad men kunna icke ha varit annat än **fap**.

Fig. 232. Ög 225. Högtomta, Ö. Husby sn. Foto A. Nordén 1928 (ATA).

³ Norden skriver »hösten 1927», texten rättad till »sommaren 1925» i enlighet med litteraturuppgifter och med vad Wessén skriver i marginalen: »Sommaren 1925? Notis i Sv.D (nationaluppl.) 10/8 1925»

⁴ Wessén skriver i marginalen: mörk?

⁵ Jansson skriver i PM 1947: R[uninskr]. och ö[vers]. utgå.

⁶ Wessén skriver i marginalen: Har detta noggrant verifierats?

Plansch 124a. Ög 225. Högtomta, Ö. Husby sn. Foto Nordén 1942. [Vid planschen har Wessén skrivit: »Är läsningen kontrollerad?» Jansson skriver 1947: Duger ej.]

Fig. 233. Ög 225. Högtomta, Ö. Husby sn. Foto A. Nordén 1942 (ATA, i ATA anges 1941), samma som plansch 124a, men utan retuscherings.

Detta dokument ingår i en digital utgåva av Arthur Nordéns supplement till Erik Brates Östergötlands runinskrifter. Manuset avslutades 1947 och var tänkt att tryckas 1948. Utgåvan publiceras fritt tillgänglig på Internet.

Texten innehåller inte nyare litteraturreferenser än 1947 och tar ingen hänsyn till modern runforskning och måste därför användas med reservationer. Utgåvan är ännu preliminär och kan komma att revideras. Hittar du felaktigheter är du välkommen att meddela dessa till utgivaren på nedanstående e-postadress.

Utgivare: Jan Owe

Kontakt: runor@gamlebo.se

Senast ändrad 2020-11-14